

Роздрібна торгівля – кінцева ланка у процесі руху товару від виробника до споживача. Вона може здійснюватись окремо в спеціалізованих торгових точках або за допомогою традиційних торгових закладів. В західних країнах відкриті цілі супермаркети, де продається тільки екологічна продукція. Для розвитку екологічно відповідальної поведінки споживачів необхідно створення центрів вторинного використання матеріалів і консультування у торгівлі.

Джерела та література:

1. Веклич О. Екологічний чинник формування конкурентоспроможності національної економіки / О. Веклич // Економіка України. – 2005. – №12. – С. 65–72.
2. Садченко О. В. Принципи і концепції екологічного маркетингу: монографія / О. В. Садченко. – Одеса: Астропринт, 2002. – 400 с.
3. Бородин А. И. Стратегии маркетинга в контексте устойчивого развития / А. И. Бородин // Вестник СевКавГТУ. – 2004. – №2. – С. 47–57. – (Сер. Экономика).
4. Лопатин В. Н. Менеджмент и маркетинг в экологии: хрестоматия [Электронный ресурс]. / В. Н. Лопатин. – М., 2001. – Режим доступа : http://kraevedenie.chat.ru/posobie/eco_mm.html
5. Прокопенко О. В., Школа В. Ю. Життєвий і кастомізаційний цикли інновацій в системі управління еколого-економічною безпекою. // Энергосбережение, энергетика, энергоаудит. – 2010. – № 6 (76). – С. 54-67.
6. Соколенко С. И. Глобализация и экономика Украины : монография / С. И. Соколенко. – К. : Логос, 1999. – 568 с.
7. Охрана окружающей среды и экономическое развитие : Потенциал экономических инструментов для улучшения состояния окружающей среды и устойчивого развития в странах с переходной экономикой / Й. Кларер, П. Франсис, Д. МакНиколас, А. Голуб. – Сантандре, Венгрия, 1999. – 99 с.
8. Овчинникова Н. В. Экологизация потребления как инструмент регулирования внешних эффектов / Н. В. Овчинникова // Вестник СамГУ. – 2006. – №5/2. – С. 27–35.
9. Екологічний маркетинг : навчальний посібник / А. М. Вічевич, Т. В. Вайданич, І. І. Дідович, А. П. Дідович. – Львів : УкрДЛТУ, 2002. – 248 с.
10. Прокопенко О. В. Екологізація інноваційної діяльності : мотиваційний підхід: монографія / О. В. Прокопенко. – Суми : Університетська книга, 2008. – 392 с.
11. Бородин А. И. Стратегии маркетинга в контексте устойчивого развития / А. И. Бородин // Вестник СевКавГТУ. – 2004. – №2. – С. 47–57. – (Сер. Экономика).
12. The green marketing manifesto / John Grant. – Chichester [etc.]: John Wiley & Sons, 2007, P. 304.

Кушнір С.О.

УДК 330. 1. 002. 645

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НА ОСНОВІ БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Досліджено вплив бюджетування на інвестиційну привабливість діяльності підприємства. Визначено етапи, рівні бюджетування та їх вплив на ефективність діяльності підприємств. Встановлено завдання, принципи бюджетного планування діяльності підприємства. Запропоновано алгоритм організаційного та підготовчих етапів бюджетування діяльності підприємств.

Ключові слова: бюджетування, принципи, планування, інвестиційну привабливість, ефективність, завдання, управління, інвестори, стратегія, цілі.

Аннотация. Исследовано влияние бюджетирования на инвестиционную привлекательность деятельности предприятия. Определены этапы, равные бюджетирования и их влияние, на эффективность деятельности предприятий. Установлены задания, принципы бюджетного планирования деятельности предприятия. Предложен алгоритм организационного и подготовительных этапов бюджетирования деятельности предприятий.

Ключевые слова: бюджетирование, принципы, планирование, инвестиционная привлекательность, эффективность, задание, управление, инвесторы, стратегия, цели.

Summary. Investment attractiveness on the basis of byudzhetrovaniya of activity of enterprises influence of byudzhetrovaniya on the investment attractiveness of activity of enterprise is Investigational. Certainly the stages, even byudzhetrovaniya and their influence, on efficiency of activity of enterprises. Tasks, principles of the budgetary planning of activity of enterprise, are set. An algorithm is offered organizational and the preparatory stages of byudzhetrovaniya of activity of enterprises.

Keywords. Byudzhetrovanie, principles, planning, investment attractiveness, efficiency, task, management, investors, strategy, aims.

Вступ. Підвищити рівень інвестиційної привабливості й конкурентоспроможності підприємства дозволяє бюджетування діяльності, що викликає неабияке зацікавлення не лише у науковців та дослідників, а й у менеджерів, фахівців відповідного спрямування, підприємців тощо. Бюджетування допомагає оптимізувати ресурсні потоки, забезпечити економію, удосконалити управління грошовими ресурсами, зміцнити фінансову дисципліну.

На підприємстві можливі доходи, витрати, які не пов'язані з реалізацією продукції, але збільшують або зменшують суму прибутку або збитків - це фінансові результати, отримані від інвестиційної та фінансової діяльності, а також результати, які пов'язані з надзвичайними подіями.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НА ОСНОВІ БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Під інвестиційною діяльністю розуміють такий вид діяльності, коли підприємство купує та продає основні засоби, цілісні майнові комплекси та інші необоротні активи, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. До таких надходжень, зокрема, належать доходи від:

- реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів тощо, майнових комплексів);
- неопераційних курсових різниць;
- безоплатно отриманих необоротних активів;
- інші доходи від звичайної діяльності, в тому числі від списання кредиторської заборгованості, що виникла не під час операційного циклу, після закінчення строку позовної давності, від вартості негативного гудвілу, яка визнається доходом тощо.

Метод участі в капіталі передбачає збільшення або зменшення балансової вартості фінансових інвестицій відповідно на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Виклад основного матеріалу. Різних користувачів цікавлять лише певні показники фінансових результатів. Наприклад, адміністрацію підприємства цікавить сума прибутку та його структура, фактори, які впливають на зміну розміру прибутку, податкові органи зацікавлені в одержанні достовірної інформації про всі складові оподаткованого прибутку. Потенційних інвесторів цікавлять питання якості прибутку, тобто сталості та надійності одержання прибутку в теперішній час і в перспективі для вибору та обґрунтування стратегії інвестицій, спрямованої на мінімізацію втрат і фінансового ризику від вкладень в активи даного підприємства.

Ефективність інвестиційної діяльності підприємства виражається в досягнутих фінансових результатах. Загальним фінансовим результатом є валовий прибуток.

Поняття фінансових результатів діяльності трактується в П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати".

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати.

Прибуток характеризує ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою та інвестиційною. Він становить основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацією його на певному рівні.

Значення прибутку обумовлене тим, що, з одного боку, він залежить в основному від якості роботи підприємства, підвищує економічну зацікавленість його працівників у найбільш ефективному використанні результатів, тому що прибуток – основне джерело виробничого і соціального розвитку підприємства, а з іншого боку – вона служить найважливішим джерелом формування державного бюджету. Таким чином, в зростанні суми прибутку зацікавлені як підприємство, так і держава.

Фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворилося в процесі його підприємницької діяльності за звітний період [1].

Фінансовим результатом господарської діяльності є прибуток або збиток, який формується поступово протягом фінансово-господарського року від усіх видів діяльності, але в першу чергу від реалізації продукції.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності, а також окупність витрат. Усі показники рентабельності розраховуються на основі балансового прибутку, прибутку від реалізації продукції і чистого прибутку.

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є прибуток або збиток. Прибуток в основному утворюється в результаті реалізації готової продукції (товарів, послуг). Крім того, підприємство може реалізовувати інші матеріальні цінності і послуги допоміжних виробництв і господарств, а також одержувати доходи і збитки, що чи збільшують (зменшують) розмір прибутку від інвестиційної і фінансової діяльності [2].

На отримання позитивних фінансових результатів впливає формування бюджету діяльності підприємств. Загальний бюджет суб'єкта господарювання – це скоординований по всіх підрозділах або за функціональним призначенням план роботи підприємства в цілому, що базується на даних окремих бюджетів і забезпечує користувачів інформацією для прийняття і контролю управлінських рішень щодо фінансового планування. За економічною термінологією він носить також назву консолідований (зведений) та складається на основі даних операційних та фінансового бюджетів.

Базовою ланкою бюджетування на підприємстві є операційні бюджети, які трансформують та формалізують кількісні показники у вартісні й характеризують перспективні надходження і використання фінансових ресурсів підприємства. На підставі операційних бюджетів розробляються основні та фінансові бюджети, в яких відображується і формалізується вплив прийнятих рішень у виробничій, комерційній, інвестиційній діяльності підприємства на його активи, фінансові ресурси й фінансову стійкість протягом бюджетного періоду [3].

Розробка бюджетів забезпечує періодичне планування операцій підприємства, дає змогу передбачати майбутні проблеми і визначати найкращий спосіб удосконалення стратегічної мети. Але практичне застосування бюджетів у господарській діяльності підприємств часто супроводжується труднощами, які пов'язані з організацією роботи щодо впровадження або реформування бюджетування. Самого рішення

щодо запровадження бюджетів недостатньо. Потрібна чітка послідовність дій, з метою врахування всіх організаційних аспектів використання механізму бюджетування.

Бюджетування являє собою складний механізм, функціонування якого в значній мірі залежить від злагодженої роботи усіх його складових: бюджетної структури, системи, моделі та процедури. Відповідно бюджетна структура являє собою набір об'єктів бюджетування, тобто одиниць, для яких формуватимуться окремі бюджети. Система бюджетування включає перелік бюджетів підприємства та їх показників. Модель бюджетування визначає порядок розрахунку кожного бюджетного показника та загальну схему консолідації бюджетів різних рівнів. Процедура бюджетування відображає організаційний аспект механізму бюджетування та передбачає встановлення термінів виконання, відповідальних осіб та послідовність реалізації окремих етапів бюджетного процесу. Він складається з 3 основних етапів: організаційного, підготовчого і розрахункового.

На рис. 1 запропонований алгоритм організаційного та підготовчих етапів бюджетування діяльності підприємств. Фактично на цих етапах визначаються і закріплюються документально основні елементи бюджетної процедури.

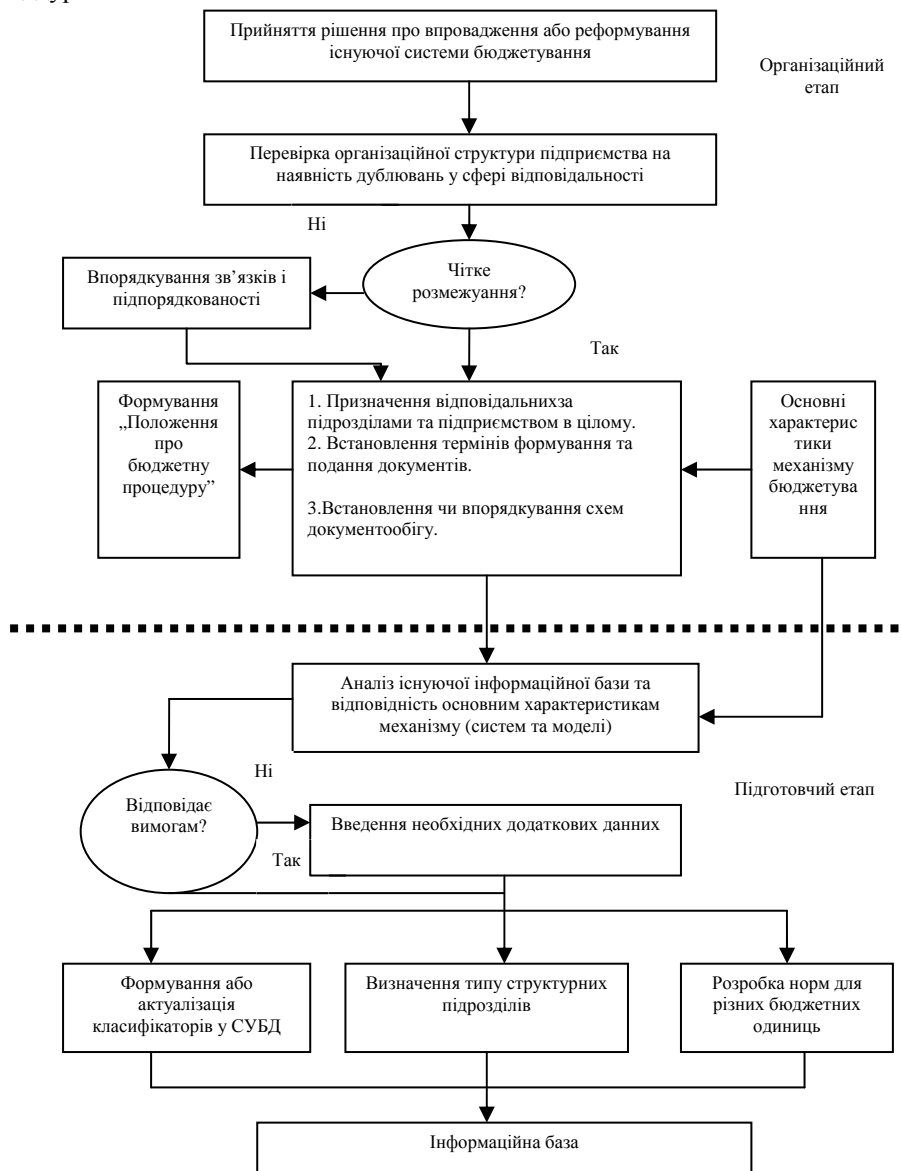

Рис. 1 Алгоритм організаційного та підготовчих етапів бюджетування діяльності підприємств

Бюджетне планування являє собою комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів із визначення доходів і витрат бюджетів в ході їх складання, розгляду та затвердження [4].

Ми вважаємо, що бюджетне планування повинно базуватися на наступних завданнях, які стоять перед відділами підприємств, на які покладена функція складання проекту бюджету:

- визначення реальної величини доходів, які необхідно мобілізувати в наступному бюджетному періоді;
- обґрунтованість і визначення розмірів бюджетних видатків за кожним напрямком;
- збалансування бюджету.

Нами встановлено принципи бюджетного планування, які здебільшого визначаються принципами побудови бюджетної системи. Перший принцип бюджетного планування на підприємствах визначається принципами самостійності і єдності в побудові бюджетної системи [5].

Другий принцип бюджетного планування – принципи науковості. Це означає, що всі розрахунки доходів, нормативів витрат по поточному бюджету, напрямки інвестицій по бюджету розвитку повинні мати відповідні наукові обґрунтування.

Бюджетний процес повинен регламентуватись бюджетним регламентом.

Бюджетний регламент – документ, в якому визначаються порядок і терміни складання, розгляду і затвердження бюджету, а також організація його виконання.

Бюджетний регламент:

- визначає чітке розмежування функцій між органами державної влади і державного управління;
- встановлює всю документацію, яка використовується у бюджетному процесі;
- визначає особливий порядок виконання бюджету у разі його несвоєчасного затвердження;
- визначає відповідальність органів за порушення бюджетного регламенту.

Складанню проекту бюджету передують підготовча робота, яка включає в себе:

- розробку основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку підприємства на плановий рік;
- аналіз виконання бюджету за минулий рік і очікуване виконання бюджету в поточному році;
- підготовку інструктивних листів про особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний рік.

До основних прогнозних показників відносять: обсяг доходу; показники балансу фінансових ресурсів; показники балансу доходів і витрат населення, платіжного балансу, валютного плану; індекси змін оптових і роздрібних цін порівняно з попереднім роком; обсяг прибутку; показники по фонду оплати праці; надходження коштів до бюджету; потребу у бюджетних асигнуваннях, пов'язаних зі здійсненням державного регулювання цін на товари і послуги [6].

До всіх показників доходів і витрат окремо додаються розрахунки і обґрунтування. До проекту бюджету також додаються інформаційні матеріали.

Виконати бюджет означає забезпечити надходження запланованих доходів [7].

До принципів організації виконання бюджету відносять:

- забезпечення повного і своєчасного надходження доходів в цілому і за кожним джерелом окремо;
- фінансування заходів у межах затверджених у бюджеті сум і протягом бюджетного року;
- надання бюджетних коштів за умови виконання кожним підприємством, організацією, установою планових завдань і з урахуванням освоєння раніше виділених коштів;
- дотримання режиму економії у витраті трудових та природних ресурсів, матеріальних коштів;
- забезпечення ефективного контролю за правильним використанням бюджетних коштів;
- дотримання на підприємствах і в організаціях бюджетної сфери державної планової та фінансової дисципліни.

Прийом доходів від підприємств і організацій здійснюється шляхом перерахування коштів з рахунків платників на рахунки бюджету (в безготівковій формі) в установах банківської системи за допомогою платіжних доручень, які виписують самі платники. У платіжних дорученнях зазначають: код (МФО) установи уповноваженого банку, номер бюджетного рахунка, номер платіжного документа, ідентифікаційний код платника податків, призначення платежу, код бюджетної класифікації доходів, код відомства відповідно до відомчої класифікації, суму платежу [7].

При несприятливій кон'юктурі товарного ринку, а також на ранніх стадіях життєвого циклу підприємства, коли ним ще не здала точка беззбитковості, необхідно вживати заходів до зниження значення коефіцієнта операційного леверіджа. І навпаки, при сприятливій кон'юктурі товарного ринку і наявності певної межі безпеки (запасу міцності) вимоги до здійснення режиму економії постійних витрат можуть бути істотно послаблені – в такі періоди підприємство може значно розширювати об'єм реальних інвестицій, проводячи реконструкцію і модернізацію виробничих основних фондів.

Висновки. Підвищення рівня інвестиційної привабливості й конкурентоспроможності через підвищення керованості та пристосовуваності підприємства до змін зовнішнього середовища можна досягти завдяки впровадженню бюджетування, яке суттєво підвищує ефективність діяльності вітчизняних підприємств за рахунок оптимізації доходів і витрат, раціонального використання фінансових ресурсів, виявлення прихованих резервів, стимулювання людського чиннику тощо.

Базовою ланкою бюджетування на підприємстві є операційні бюджети, які трансформують та формалізують кількісні показники у вартісні й характеризують перспективні надходження і використання фінансових ресурсів підприємства. На підставі операційних бюджетів розробляються основні та фінансові бюджети, в яких відображується і формалізується вплив прийнятих рішень у виробничій, комерційній, інвестиційній діяльності підприємства на його активи, фінансові результати, ресурси й фінансову стійкість протягом бюджетного періоду.

Бюджетне планування дозволяє збалансувати доходи і витрати з метою забезпечення ефективної діяльності підприємств. Бюджети складаються для підприємств, їх структурних підрозділів або напрямів діяльності (бізнесів) та містять інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень з метою підвищення ефективності діяльності підприємства, оцінки діяльності менеджерів усіх рівнів, забезпечення ефективного використання фінансових, трудових, матеріальних та інших ресурсів.

Джерела та література:

1. Шегда А. В. Економіка підприємства : підруч. / А. В. Шегда – К. : Знання, 2006. – 614 с.
2. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підруч. / С. Ф. Покропивний. – К. : КНЕУ, 2003. – 608 с.
3. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
4. Осовська Г. В. Основи менеджменту: навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2006. – 664 с.
5. Чернецька О. В. Структура витрат та її вплив на ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємствах / О. В. Чернецька // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2008. – №2. – С. 367-370. – (Серія «Фінанси і кредит»).
6. Стратегічні цілі і моделі ефективної діяльності підприємства : навч. посіб. / Сіроштан М. А., Потапов В. І., Білявцев М. І. [та ін.]. – Х. : Око, 1999. – 216 с.
7. Оцінка ефективності змін і нововведень в системі менеджменту [Електронний ресурс] // МЕНЕДЖМЕНТ и все что с ним связано. – Режим доступу : <http://www.pib.odessa.ua/?p=869>

Лешьохіна І.О.**УДК 339.137.002.645: [658: 620]****РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ**

***Анотація.** Досліджено чинники, які впливають на конкурентоспроможність підприємств машинобудування. Визначено складові виробничо-збутової стратегії виробника з метою підвищення конкурентоздатності виробленої продукції. Запропоновано шляхи підвищення конкурентоздатності продукції підприємств машинобудування. Розроблено стратегічні напрямки сервісної політики підприємств машинобудування.*

***Ключові слова:** конкурентоздатність, чинники, нова продукція, стратегія, сервісна політика, ціна, напрямки, сервісна політика, прибуток.*

***Аннотация.** Исследовано факторы, которые влияют на конкурентоспособность предприятий машиностроения. Определено составляющие производственно-сбытовой стратегии производителя с целью повышения конкурентоспособности выработанной продукции. Предложены пути повышения конкурентоспособности продукции предприятий машиностроения. Разработаны стратегические направления сервисной политики предприятий машиностроения.*

***Ключевые слова:** конкурентоспособность, факторы, новая продукция, стратегия, сервисная политика, цена, направления, сервисная политика, прибыль.*

***Summary.** Machine industry enterprises` competitiveness factors are analyzed. Value chain strategy elements to an effort to product competitiveness increase are determined. Ways of machine industry enterprises` product competitiveness rise are proposed. Strategic trends of the machine industry enterprises` service policy are worked out.*

***Keywords:** competitiveness, factors, new products, strategy, service policy, price, trends, profit.*

Вступ. При ухваленні рішення про випуск нового товару на підприємствах машинобудування вирішальний вплив роблять два чинники:

- виробничий – визначається і оцінюється рівень наявності ресурсів і складається калькуляція сукупних витрат;
- ринковий – вивчаються і оцінюються можливості створення конкурентоздатного товару.

При виробленні ринкової стратегії дуже важливо навчитися своєчасно вилучати економічно неефективний товар з виробничої програми промислового підприємства.

Як правило, вилучаються морально застарілі на окремих ринках товари. Ситуацію на ринку необхідно постійно контролювати, тільки в цьому випадку фірма зможе ухвалити правильне рішення про виробництво нових виробів і зняття застарілих.

Виклад основного матеріалу. При формуванні стратегії розвитку підприємств нерідко буває дуже своєчасним рішення не про запуск нового, не про зняття з виробництва морально застарілого, а про модифікацію товару. Рішення про модифікацію товару ухвалюється в цілях задоволення особливих вимог покупців для отримання більш значного прибутку.

Безперечним є і розвиток такого напрямку підвищення конкурентоспроможності продукції, як своєчасне надання комплексу послуг, пов'язаних із збутом і використовуванням машин, устаткування і іншої промислової продукції і забезпечуючих їх постійну готовність до високоефективної експлуатації, тобто сервісне обслуговування. При умілій організації сервіс є вирішальним чинником підвищення конкурентоспроможності товару, оскільки ціни на запасні частини в 1,5 - 2,0 рази нижчі, ніж ціни на комплектуючі, використовувані у виробництві.

На окремих підприємствах машинобудівної промисловості і особливо за рубежом існує практика, відповідно до якої фірма-виробник гарантує поставку запасних частин до виробів, що продаються, протягом певного більш менш тривалого періоду (нерідко 10- 12 років) після зняття їх з виробництва, що вельми привабливе для користувачів. При цьому дуже важливим є те, що працівники служби сервісу,